

Pla, plana, planada, planassa, planell, plànol...

David Casellas i Gispert*

Malgrat que tots aquests mots són semblants, no tots són sinònims ni tenen el mateix significat. Vegem la definició que en fa el Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans¹:

Pla: «1 En geometria superfície tal que si tracem una recta que passi per dos qualssevol dels seus punts, aquesta es troba tota continguda en la dita superfície. [...] 3 Porció bastant extensa de terreny que no presenta grans elevacions ni depressions. *El pla del Llobregat*. [...] 8 Plànol».

Plana: «Porció extensa de país pla, sense muntanyes, que, generalment, té una altitud escassa sobre el nivell del mar. *Des de la plana de Vic es veu la muntanya del Montseny*.»

Planada: «Extensió de terra plana. *Els sembrats de la planada*.»

Planassa: Gran extensió de terra plana, especialment al fons del mar, que constitueix una elevació.

Planell: Indret pla i elevat. Tenien la casa en un planell solellós.

Planella: plana petita.

Plànol: Representació sobre un pla de la disposició d'una ciutat, d'un edifici, d'un parc, etc. *Us cal comprar un plànol i una guia de París*.

Com veiem *pla* és el mot genèric a partir del qual s'han format els derivats, que en poden ésser sinònims, però cadascun dels derivats se'n diferencia lleugerament per un ús específic. Alguns altres mots derivats de *pla* són *replà* ('tros pla i horitzontal en un terreny que fa pendent'), *malplà* ('que no és pla'), *esplanada* ('porció vasta de terreny esplanat'), *saplà* ('terreny pla en el cim o vessant d'una muntanya')... Els derivats entre si no poden ser mai sinònims, ja que cap d'aquests *plans* diversos pot tenir les característiques específiques de l'altre.

De fet, *plànol* és l'únic d'aquests mots que pròpiament no és un derivat de *pla*, sinó que és una adaptació del gal·licisme *plant* (*planta*) que en català i castellà es va manllevar amb les formes *pla* i *plano*. Segons Joan Coromines², en francès es va passar de parlar de la *planta* d'un edifici (per comparació amb la *planta* del peu) a la *planta* (*plant>plan*) d'un conjunt d'edificis. I el mot francès *plant* per una confusió es va convertir en *plan*. Posteriorment, el castellà va adoptar el gal·licisme amb la forma *plano* (per a referir-se a un mapa) i modernament se'n va catalanitzar la forma afegint-hi una *ela*; així es crea *plànol*. Malgrat tot, aquesta forma encara es continuava associant amb el castellà, i per ultracorrecció molts catalans van creure que el mot *planell* (correcte, però amb un altre significat) era molt més adequat. Així, hem de tenir en compte de no barrejar ambdós mots i usar-los cadascun en el context adient. Així, direm:

¹ Institut d'Estudis Catalans, *Diccionari de la llengua catalana*. Segona edició, Barcelona, 2007.

² Joan Coromines, *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, Vol. VI. Barcelona, 1926.

Van instal·lar la tenda en aquell planell ('terreny pla i elevat').

Demà em portaran els plànols de la casa nova. Mira bé al plànol per on has de passar ('mapa o dibuix d'una superfície, un edifici, etc.').

Per tant, no confonguem aquests dos mots; ara bé, recordeu que ja hem vist que en lloc de *plànol* també podem dir *pla*.

*Filòleg, coordinador de la comissió lingüística de l'ADAC i membre de l'executiva de Plataforma per la Llengua. Publicat al *Butlletí* de l'ADAC (març de 2021).